

Ing. J.W. Egberink
Drs. G.C. de Graaff
Ir. J.J. de Vlieger

No. 2.66

**DE AFZETSTRUCTUUR VAN VARKENS.
VARKENSVLEES EN VLEESWAREN**

Een onderzoek naar de situatie in 1970

*L26
2.66B*

Februari 1975

**Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Structuuronderzoek**

348730

LIJST VAN VERWANTE PUBLIKATIES

No. 1.8	Enkele aspecten van de afzetstructuur van fruit in Nederland	oktober	1971
No. 1.9	Afzetstructuur van varkens in Nederland	januari	1972
No. 1.11	Afzet af-boerderij van kalveren	juni	1973
No. 1.12	De afzetstructuur van kalveren en kalfsvlees in 1970	september	1973
No. 1.13	De Nederlandse groothandel in aardappelen	november	1973
No. 2.63	Afzetstructuur van runderen en rundvlees in 1970	augustus	1974
Med. en Ov. 116	De veemarkten in Nederland	oktober	1974

Inhoud

	Blz.
WOORD VOORAF	5
HOOFDSTUK I HET ONDERZOEK	7
§ 1. De achtergrond van dit onderzoek	7
§ 2. De verzameling van de gegevens	7
§ 3. Welke gegevens werden verzameld?	8
HOOFDSTUK II DE AFZETSTRUCTUUR VAN VARKENS, VARKENSVLEES EN VLEESWAREN: EEN TOTAAL OVERZICHT	9
§ 1. Ontwikkelingen in de varkenssector in de periode 1960/62 - 1970/72	9
§ 2. Biggen en slachtvarkens: produktie en afzet	11
§ 3. Varkensvlees: produktie en afzet	15
§ 4. Vleeswaren: produktie en afzet	18
HOOFDSTUK III DE VARKENSHANDELAREN	21
§ 1. De biggenhandelaren	21
§ 2. De handelaren in slachtvarkens	23
§ 3. Functie van de handelaren in biggen en slachtvarkens	25
HOOFDSTUK IV DE GROOTHANDELAREN IN VARKENSVLEES	27
§ 1. De slachtvarkens	27
§ 2. Het varkensvlees	29
§ 3. Functie van de vleesgroothandelaren in varkensvlees	31
HOOFDSTUK V DE VLEESWARENFABRIKANTEN	33
§ 1. De slachtvarkens	33
§ 2. Het varkensvlees	34
§ 3. De vleeswaren en vleesconserven	37
§ 4. Functie van de vleeswarenfabrikanten	39
HOOFDSTUK VI DE BELANGRIJKSTE GROEPEN VAN AFNE- MERS VAN VARKENSVLEES EN VLEESWAREN	42
§ 1. De detailhandel	42
§ 2. De exporten	44
BIJLAGEN	46

Woord vooraf

In het onderhavige rapport wordt een beeld gegeven van de afzet van varkens, varkensvlees en vleeswaren door handelaren en verwerkende ondernemingen. Het is op deze wijze een verdere uitbouw van Publ.No.1.9. De afzetstructuur van varkens in Nederland, waarin de afzet af-boerderij wordt beschreven.

Dit verslag vormt tevens het laatste in een reeks van drie publikaties over de afzetstructuur in de vee- en vleessector. Reeds eerder werden gepubliceerd:

De afzetstructuur van kalveren en kalfsvlees. (LEI-publikatie No. 1.12, september 1973);

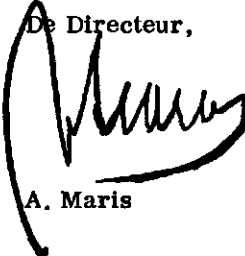
en Afzetstructuur van runderen en rundvlees. (LEI-publikatie No. 2.63, augustus 1974).

Met deze publikatie wordt een onderzoekproject afgesloten dat destijds werd opgezet in opdracht van het Ministerie van Landbouw en Visserij, met de bedoeling inzicht te verschaffen in de wegen die land- en tuinbouwprodukten volgen van producent naar consument. Het onderzoek heeft zich met name gericht op de kwantitatieve betekenis en de functies van de betrokken categorieën van bedrijven, waarbij de onderlinge relaties centraal stonden.

Een woord van dank aan de districtbureauhouders en de medewerkers van het Produktschap voor Vee en Vlees en het Voedselvoorzienings In- en Verkoopbureau voor de wijze waarop zij deze omvangrijke enquête destijds hebben uitgevoerd, is hier zeer zeker op zijn plaats.

Dit onderzoek werd op de afdeling Structuuronderzoek verricht door medewerkers van de sectie Marktstructuur, nl. drs.G.C.de Graaff, ir. J.J. de Vlieger, en ing. J.W. Egberink.

Februari 1975

De Directeur,

A. Maris

HOOFDSTUK I

Het onderzoek

§ 1. De achtergrond van dit onderzoek

Dit onderzoek werd uitgevoerd in het kader van een onderzoeksproject waarmee het LEI enkele jaren geleden in opdracht van het Ministerie van Landbouw en Visserij is begonnen. De bedoeling van dit project is het verstrekken van cijfermatige informatie over de afzetkanalen van land- en tuinbouwprodukten.

In 1971 werden enkele enquêtes gehouden bij handelaren en verwerkende ondernemingen met de bedoeling inzicht te verkrijgen in de afzetstructuur van slachtvee, vlees en vleeswaren; de verkregen gegevens hebben betrekking op 1970. In de onderhavige publikatie zijn de resultaten opgenomen met betrekking tot de afzetstructuur van varkens, varkensvlees en vleeswaren. De onderzoekresultaten m.b.t. kalveren en kalfsvlees resp. runderen en rundvlees werden reeds eerder gepubliceerd.¹⁾

§ 2. De verzameling van de gegevens

De benodigde gegevens werden verzameld d.m.v. afzonderlijke enquêtes bij een aantal willekeurig gekozen varkenshandelaren (160), veevoerleveranciers (75), vleesgroothandelaren (72) en vleeswarenfabrikanten (40). De veevoerleveranciers waren bij dit onderzoek betrokken op grond van hun contractuele relaties met de varkenshouders; ze vervullen daardoor een functie bij de verzameling en distributie van varkens.

De enquêtes bij varkenshandelaren en veevoerleveranciers zijn gehouden midden 1971, die bij vleesgroothandelaren en vleeswarenfabrikanten eind 1971.

Uit de gegevens verkregen door middel van de afzonderlijke enquêtes is een totaal beeld van de afzetstructuur van varkens, varkensvlees en vleeswaren opgebouwd.

Doordat gewerkt is met steekproeven zijn de berekende cijfers als gevolg van toevalligheden behept met een zekere mate van statistische onnauwkeurigheid. In bijlage 1 wordt daarop nader ingegaan. In het licht van de daar vermelde relatieve standaardfouten behoeft het eigenlijk geen betoog dat de in dit rapport vermelde aantallen bedrijven, dieren en hoeveelheden vlees en vleeswaren een nauwkeuriger indruk wekken dan in feite het geval is. Dit houdt bij voorbeeld in dat de aantallen biggen door veehandelaren gekocht van (collega) veehandelaren niet gelijk behoeven

1) Publ. No. 1.12: "De afzetstructuur van kalveren en kalfsvlees in 1970".
LEI - Den Haag, September 1973.
Publ. No. 2.63: "Afzetstructuur van runderen en rundvlees in 1970".
LEI - Den Haag, Augustus 1974.

te zijn aan de aantallen biggen door veehandelaren verkocht aan (collega) veehandelaren.

§ 3. Welke gegevens werden verzameld?

De enquête beoogde antwoord te geven op de vraag: Via welke kanalen bereiken biggen, slachtvarkens, varkensvlees en vleeswaren hun uiteindelijke bestemming en welke wijzen van aan- en verkoop komen daarbij voor? De vraagstelling had betrekking op de volgende relevante aspecten:

- a. de aantallen in 1970 ge- en verkochte biggen, slachtvarkens en slachtzeugen en -beren, alsmede de in dat jaar ge- en verkochte hoeveelheden varkensvlees en vleeswaren;
- b. de categorieën van leveranciers van wie en de categorieën van afnemers aan wie de varkens, het vlees en de vleeswaren werden gekocht resp. verkocht;
- c. commissiehandel en contractuele relaties bij de aan- en verkoop van de varkens.

HOOFDSTUK II

De afzetstructuur van varkens, varkensvlees en vleeswaren: een totaal overzicht

§ 1. Ontwikkelingen in de varkenssector in de periode 1960/62 - 1970/72

Spectaculaire groei

De ontwikkelingen in de varkenssector zijn in de periode 1960-1972 nogal spectaculair geweest. Het aantal slachtvarkens nam toe van ca. 5 mln. stuks in de periode 1960-1962 tot bijna 10 mln. stuks in de periode 1970-1972 d.w.z. nagenoeg een verdubbeling. Dit weerspiegelde zich uiteraard in een overeenkomstige groei van de beschikbare hoeveelheid varkensvlees.

Binnenlandsverbruik: beperkte groei

Door een stijgend verbruik per hoofd en een groeiende bevolking nam het binnenlands verbruik toe: in de betreffende periode met ca. 32%. Deze toeneming van het binnenlands verbruik had vooral betrekking op vers varkensvlees en niet zozeer op vleeswaren en vleesconserven.

Exporten: sterke groei

De grote expansie schuilt in de geëxporteerde hoeveelheden die in de betreffende periode bijna verdrievoudigden. Van het totaal beschikbare kwantum varkensvlees ging in 1970/72 53% naar het buitenland, tegen 34% in 1960/62. De uitvoer van levende dieren, vlees en spek, alsmede vleeswaren en -conserven, nam toe doch in uiteenlopende mate. Dit heeft dan ook geresulteerd in een andere samenstelling van het exportpakket. Het relatieve belang van de vleeswaren en -conservenuitvoer is sterk teruggelopen, ten voordele van de uitvoer van varkensvlees en spek, die in 1970/72 het hoofdbestanddeel van de export vormde.

	Gem. 1960-1962	Gem. 1970-1972		
Uitvoer: - levende dieren	4%	12%		
- vlees en spek	36%	58%		
- vleeswaren en -conserven	60%	30%		
Totaal uitvoer	<u>100%</u>	<u>100%</u>	34%	53%
Totaal binnenl. verbruik			<u>66%</u>	<u>47%</u>
Totaal beschikbaar			<u>100%</u>	<u>100%</u>
w.v.: Verwerkt tot vleeswaren			37%	26%

Tabel 1. Ontwikkeling van de produktie, de export en het binnenlands verbruik in Nederland.
Periode 1960 - 1972.

	Gem.	Gem.	Gem.	1970	1971	1972
	1960-1962	1965-1967	1970-1972	x 1 000 kg vlees met been		
	indexcijfers					
Totale beschikbare hoeveelheid varkensvlees	100	130	184	713 500	819 150	832 600
w.v.: verwerkt in vleeswaren	100	109	130	200 787	212 638	196 888
uitvoer levende dieren	100	187	854	32 575	50 100	72 975
uitvoer vlees en spek	100	191	455	212 875	250 200	257 200
uitvoer vleeswaren en -conserven	100	116	141	123 175	132 600	117 900
Totale uitvoer	100	146	283	368 625	432 900	448 075
Beschikbaar voor binnenlands verbruik	100	121	132	344 875	386 250	384 525

Bron: PVV en CBS.

Industriële vleeswarenbereiding relatieve achteruitgang

Een belangrijke conclusie uit vorenstaande cijfers is verder dat de industriële vleeswarenbereiding in ontwikkeling is achtergebleven; terwijl van de totale beschikbare hoeveelheid varkensvlees in 1960-1962 nog 37% werd verwerkt tot vleeswaren en -conserven, was dit in 1970-1972 nog maar 26%. De expansie in de varkenssector had vóórnamelijk betrekking op de produktie en afzet van vers vlees en spek.

§ 2. Biggen en slachtvarkens: produktie en afzet 1)

Tijdens de doorstroming van biggen, slachtvarkens, varkensvlees en vleeswaren vanaf de boerderij naar de detailhandel, worden behalve de verwerking (slachten en verkleinen van het karkas, alsmede de bereiding van vleeswaren) ook een aantal handelsfuncties (verzameling en verdeling) verricht. Deze handelsactiviteiten zijn gericht op de overbrugging van verschillen in plaats, tijd, hoeveelheid en hoedanigheid tussen vraag en aanbod. Met name de verschillen m.b.t. de hoeveelheden zijn nogal sprekend.

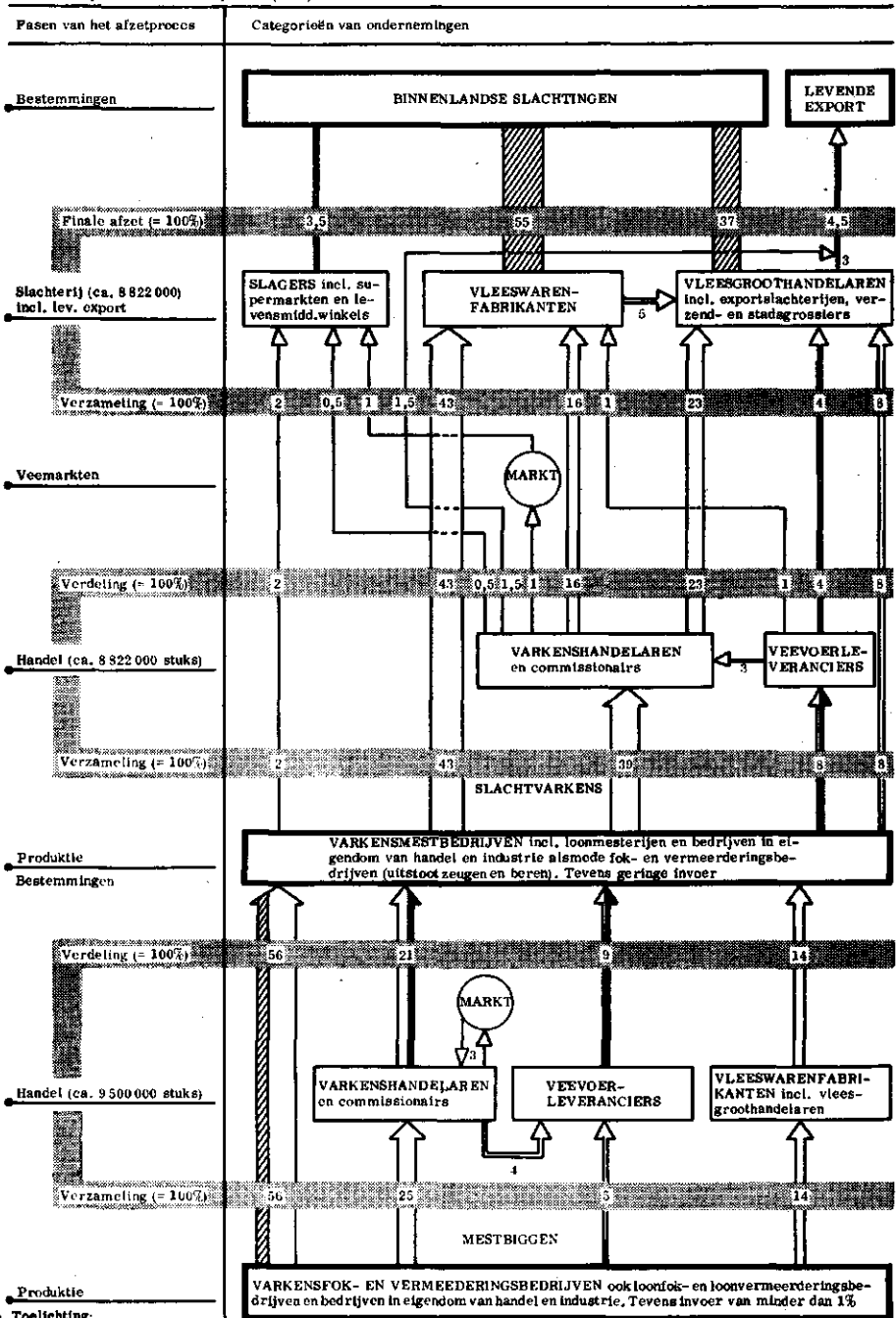
Immers de varkenshouders verkochten in 1970 gemiddeld ca 225 slachtvarkens en ca 210 mestbiggen per jaar en spreidden hun verkopen over het gehele jaar. De vleesgroothandelaren en vleeswarenfabrieken hebben daarentegen behoefte aan een continue stroom van enige tienduizenden soms zelfs van meer dan een miljoen slachtvarkens per jaar. Anders gezegd: de door ruim 38 000 varkensmesters afgezette slachtvarkens worden voor bijna de helft verhandeld door ca 1 100 handelaren (waarbij inbegrepen een klein aantal veevoerleveranciers) en voor het overgrote deel geslacht door 216 vleesgroothandelaren en 19 vleeswarenfabrieken en voor een zeer gering gedeelte door ca 2 500 slagers.

De overbrugging van de bestaande verschillen brengt met zich mee dat de in de diverse schakels van het produktie- en afzetproces te nemen beslissingen op elkaar moeten worden afgestemd (coördinatie). Deze coördinatie die in het algemeen wordt bewerkstelligd door het prijsmechanisme kan worden aangevuld danwel vervangen door nieuwe elementen zoals vertikale integratie (incl. contracten), coöperatieve samenwerking en transacties op commissiebasis. Op de betekenis van laatst genoemde vormen van coördinatie zal in het navolgende als daartoe aanleiding bestaat nader worden ingegaan.

In figuur 1 is aangegeven hoe de biggen en de slachtvarkens in 1970 hun weg vonden vanaf het landbouwbedrijf naar hun uiteindelijke bestemmingen. Bij biggen gaat het om mestbiggen met uitsluiting dus van de fokbiggen; bij slachtvarkens gaat het om de slachtrijpe mestvarkens én

1) Omdat t.b.v. de doorstromingsmodellen in dit hoofdstuk bepaalde gegevens moesten worden aangepast, is een vergelijking met de in de volgende hoofdstukken vermelde resultaten, niet altijd mogelijk. De modellen moeten dan ook op zich worden gezien en kunnen althans wat de details betreft niet altijd worden vergeleken met elders vermelde resultaten.

Figuur 1. De doorstroming van biggen bestemd v.d. mestertij en van slachtvarkens door de opeenvolgende fasen van het productie- en afzetproces (1970)

12

Bij de rechtstreekse afzet van biggen door varkensfok- en vermeerderingsbedrijven aan varkensmestbedrijven heeft het gearceerde gedeelte betrekking op "interne levering" (18%) op gesloten bedrijven (fokker-mesters). De gearceerde kanalen van slachtertijniveau naar binnenlandse slachting geven eveneens bedrijfsinterne leveringen weer. De donkere gedeelten van de afzet van biggen door varkenshandelaren resp. veevoerleveranciers aan varkensmestbedrijven slaan op toelieferingen in 't kader van loonmestopdrachten. Het gaat in totaal om 8,5% w.v. varkenshandelaren 1,2% en veevoerleveranciers 7,3%. Bij de afzet van slachtvarkens aan varkenshandelaren en veevoerleveranciers gelden dezelfde percentages. De aantallen biggen berekend voor de mestertij overtreffen de aantallen slachtvarkens; dit verschil wordt grotendeels verklaard door sterfte (3,5%) en door de omstandigheid dat de varkensstapel in 1971 aanzienlijk groter was dan in 1970.

de slachtzeugen en -beren. De figuur is, zoals aan de linkerzijde is aangegeven, opgebouwd uit de opeenvolgende fasen van het productie- en afzetproces: aan de basis de productie van biggen gevolgd door handel en bestemmingen, dan de productie van de slachtvarkens gevolgd door handel, veemarkten en slachterij en ten slotte als sluitstuk de bestemmingen van de slachtvarkens.

De rechterzijde geeft de feitelijke gang van zaken weer in het voortstuwingsproces. Voor ieder van de onderscheiden niveaus is aangegeven welke categorieën van ondernemingen zijn betrokken bij de voortstuwings van de biggen en de slachtvarkens. Door middel van pijlen zijn de onderlinge relaties aangegeven. De rechterzijde van de figuur bestaat uit een drietal hoofdelementen t.w.: verzameling en verdeling van mestbiggen op handelsniveau en van slachtvarkens op handelsniveau én op slachterij-niveau.

- Verzameling en verdeling van mestbiggen

- a. In 1970 werd ongeveer 56% van de ca. 9,5 mln. mestbiggen rechtstreeks afgezet van landbouwbedrijf tot landbouwbedrijf, waarvan 18% bedrijfsinterne leveringen en 38% handelstransacties tussen vermeerderaars en mesters al dan niet op contract. 1) Hierbij speelt ongetwijfeld een rol dat de regionale verdeling van de biggenproductie in grote lijnen overeenkomt met die van de slachtvarkensproductie. Daarbij komt nog dat het grote aantal betrokken landbouwbedrijven het vinden van directe relaties vergemakkelijkt. Verder spelen nog een rol de steeds hogere kwaliteitseisen die de varkensmesters stellen aan de mestbiggen én de noodzaak tot beperking van de ziekerisico's.
- b. De varkenshandelaren cq-commissionairs en de als zodanig optredende veevoerleveranciers en vleeswarenfabrikanten verzorgden de verzameling en de distributie van de overige 44% mestbiggen (waarvan iets minder dan de helft op commissiebasis). De varkenshandelaren namen ruim een kwart van de mestbiggen voor hun rekening en verkochten die aan varkensmesters en veevoerleveranciers. De door de veevoerleveranciers gekochte biggen waren hoofdzakelijk bestemd voor loonmesters. In totaal werd 8,5% van de biggen aan loonmesters afgezet, waarvan 1,2% door de varkenshandelaren en 7,3% door de veevoerleveranciers. De verzameling en verdeling van mestbiggen door de vleeswarenfabrikanten (ca. 14%) betroffen in hoofdzaak bemiddelende transacties door coöperatieve veeafzetverenigingen o.a. in het kader van biggenringen en integraties.
- c. De geïntegreerde cq contractuele aankoop van mestbiggen bij boeren door handelaren, veevoerleveranciers, vleesgroothandelaren en vleeswarenfabrikanten was in 1970 van slechts weinig betekenis (5%). De

1) Voor een nadere uitwerking van deze rechtstreekse afzetten van vermeerderaars naar mesters wordt verwezen naar publikatie 1.9. Afzetstructuur van varkens in Nederland.

contractuele of geïntegreerde afzet van mestbiggen door deze groepen van bedrijven aan de varkensmesters was van grotere betekenis t.w. 17,5%. Hierbij dient erop gewezen te worden dat ons onderzoek geen informatie verschaft over de zg. fokker- mesterovereenkomsten (gebruikelijk bij directe verkopen tussen vermeerderaars en mesters = 38%) en dat 18% van de afzet-af-boerderij in feite geïntegreerd is in zg. gesloten bedrijven. Verder zij erop gewezen dat in de jaren na 1970 de omvang van de contractgebonden produktie en afzet van mestbiggen zeker zal zijn toegenomen onder meer onder invloed van de totale integratie van het produktie- en afzetproces zoals die door industriële fokorganisaties wordt toegepast.

- Verzameling en verdeling van slachtvarkens

- a. In 1970 werden ca. 8,8 mln. slachtvarkens verzameld bij varkensmesterijen (de invoer was te verwaarlozen) en over hun bestemmingen verdeeld. Rechtstreeks, d.w.z. zonder bemiddeling van varkenshandelaren, commissionairs of als zodanig optredende veevoerleveranciers, werd bijna 55% verkocht, waarvan het overgrote deel aan vleeswarenfabrikanten (rechtstreekse aankopen door coöperatieve ondernemingen 1) én op basis van contracten tussen fabrieken en varkensmesters).
- b. De varkenshandelaren verzamelden bijna 40% van de slachtvarkens (waarvan ongeveer 80% in commissie vnl. voor verwerkende bedrijven) en verkochten in hoofdzaak aan vleesgroothandelaren en vleeswarenfabrikanten.

- Verzameling en finale afzet van slachtvarkens op slachterijniveau

Er zijn drie hoofdgroepen van slachtende ondernemingen t.w.:

- vleeswarenfabrikanten;
- vleesgroothandelaren;
- slaggers.

De vleeswarenfabrikanten verzamelden 60% van de slachtvarkens waarbij kan worden aangetekend dat de coöperatieve ondernemingen 27% voor hun rekening namen. Ruim twee derdedeel hiervan werd rechtstreeks betrokken van varkensmesterijen en krap een derdedeel van varkenshandelaren cq. commissionairs.

De vleesgroothandelaren verzamelden ca. 35% van de slachtvarkens. Hiervan werd ongeveer twee derdedeel van varkenshandelaren cq. commissionairs gekocht iets minder dan een derde van de varkensmesterijen, terwijl de rest werd overgenomen van de vleeswarenfabrikanten, die in 1970 gezien hun beschikbare slachtcapaciteit een tijdelijk surplus aan slachtvarkens hadden.

De slagrierijen zijn voor de aankopen van slachtvarkens van ondergeschikte betekenis.

1) De coöperatieve ondernemingen Coveco en Encébé zijn ingedeeld bij de groep vleeswarenfabrikanten.

- Bestemmingen van de slachtvarkens (zie fig. 1) 1)

Van de totale hoeveelheid slachtvarkens werd 4,5% levend geëxporteerd. Het overgrote deel (95,5%) werd dus in eigen land geslacht nl. 55% door vleeswarenfabrikanten, 37% door vleesgroothandelaren en 3,5% door slagers.

Van alle in het binnenland geslachte varkens was de verdeling over de onderscheiden type van slachterijen als volgt (op basis van CBS gegevens):

- openbare slachthuizen 34%
- particuliere grootslachterijen 63%
- overige (slagers en noodslachtingen) 3%.

- Contractgebonden aan- en verkopen van slachtvarkens

Van de totale hoeveelheid slachtvarkens werd in 1970 ongeveer 40% verhandeld op basis van contracten tussen varkensmesters en hun afnemers (vleeswarenfabrikanten, vleesgroothandelaren, varkenshandelaren en veevoerleveranciers).

De betekenis van de contractgebonden aankopen bij varkensmesters verschilt nogal per categorie van ondernemingen, zoals uit het volgende blijkt:

1970	Aantal slachtvarkens aangekocht bij mesters	w.v. contractueel	in % van totale contractuele aankopen
Vleeswarenfabrikanten	ca. 4,0 mln.	2,6 mln. (64%)	72%
Vleesgroothandelaren	ca. 0,7 mln.	0,2 mln. (34%)	7%
Varkenshandelaren	ca. 3,4 mln.	0,1 mln. (3%) ¹⁾	3%
Veevoerleveranciers	ca. 0,7 mln.	0,6 mln. (95%) ¹⁾	18%
Totaal	ca. 8,8 mln.	3,5 mln. (40%)	100%

1) vnl. loonmestcontracten.

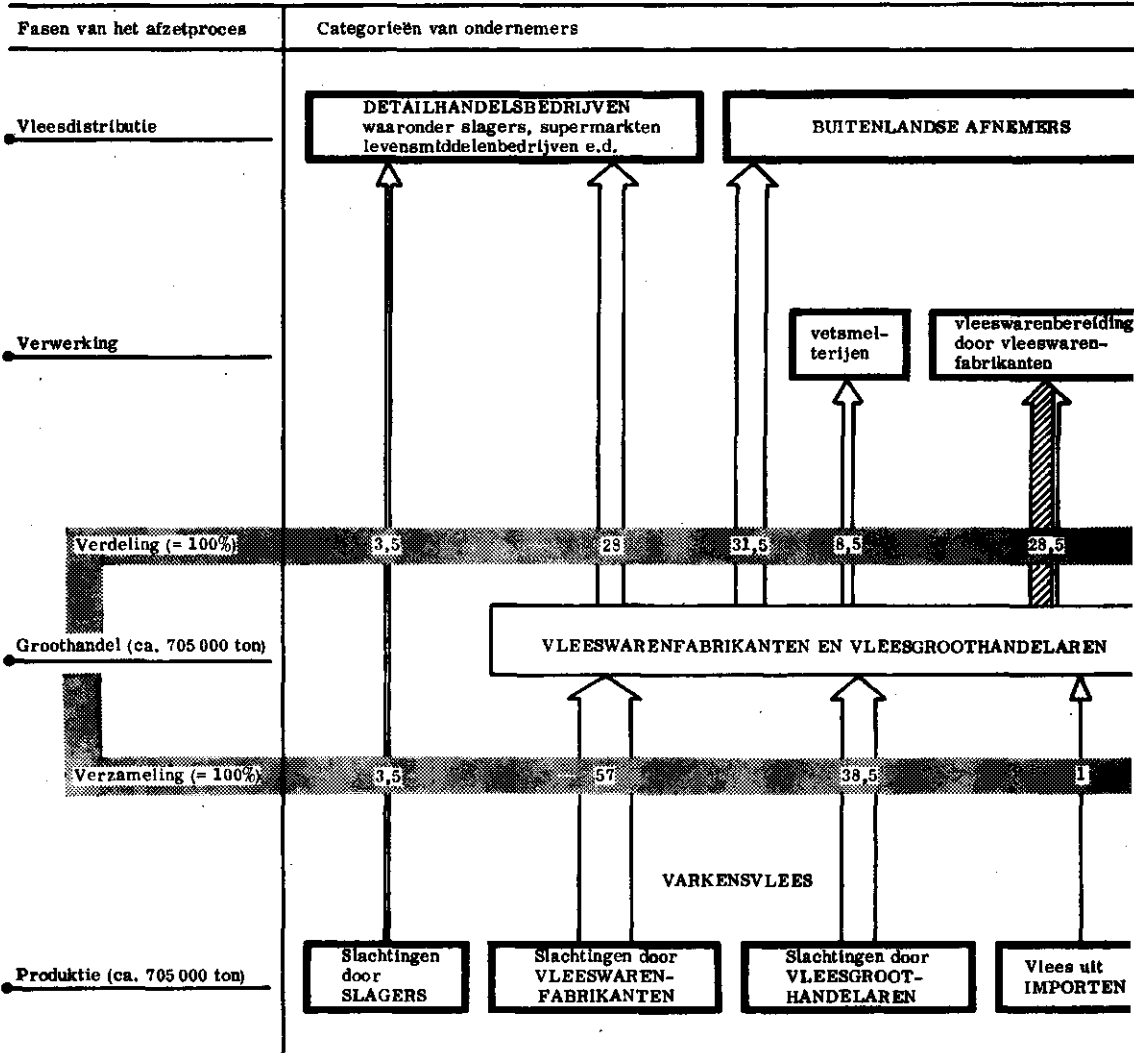
Ca. 4,5 miljoen slachtvarkens werden in 1970 door veehandelaren, veevoerleveranciers en coöperatieve veeafzetverenigingen doorverkocht aan slachtende ondernemingen; 18% van dit kwantum bestond uit contractuele verkopen.

§ 3. Varkensvlees: produktie en afzet (fig. 2)

In figuur 2 is aangegeven hoe het varkensvlees zijn weg vindt vanaf het moment dat het op slachterijniveau beschikbaar komt tot aan zijn uiteindelijke bestemming.

1) Voor de bestemmingen van varkensvlees zie fig. 2 en voor die van vleeswaren-en-conserven fig. 3.

Figuur 2. De doorstroming van vers varkensvlees door de opeenvolgende fasen van het productie- en afzetproces (1970)

Toelichting: Dit model is opgebouwd op basis van hoeveelheden vlees met been, incl. spek en vetten. Uiteraard zijn de verdere bestemmingen van gesmolten vet en vleeswaren in dit model niet aangegeven. Het gearceerde gedeelte in de toelichtingen aan de vleeswarenbereiding door vleeswarenfabrikanten betreft bedrijfsinterne leveringen.

De figuur is zoals aan de linkerzijde aangegeven, opgebouwd uit de opeenvolgende fasen van het productie- en afzetproces t.w.: productie (d.m.v. slachtingen), groothandel, verwerking (industriële bereiding van vleeswaren en -conserven, vetsmelterij) en ten slotte de distributie.

De rechterzijde van de figuur geeft de feitelijke gang van zaken weer, m.a.w. welke soorten van bedrijven zijn betrokken bij de onderscheiden productie- en afzetfasen en in welke mate. Door middel van pijlen zijn de onderlinge relaties aangegeven.

- Verzameling en verdeling van varkensvlees

a. Van de totale hoeveelheid varkensvlees die volgens ons onderzoek in 1970 beschikbaar kwam t.w. ca. 705 000 ton (waarvan nog geen 1% gefmporteerd vlees) ging ongeveer 96% via de vleesgroothandel (specifieke groothandelsbedrijven zoals exporteurs, verzendgroothandelaren en stadsgrossiers, maar ook vleeswarenfabrikanten voor zover ze varkensvlees kopen en verkopen).

De 4% die buiten de groothandel om verhandeld werd, betrof vlees afkomstig van slachtingen door slagers.

b. De vleesgroothandel verdeelt het vlees over een drietal hoofdbestemmingen t.w. buitenlandse afnemers en in het binnenland: de detailhandel en de vleeswarenbereiding. Een groot deel van de vleesstroom naar de vleeswarenbereiding betreft "interne leveringen" waarbij het vlees binnen dezelfde onderneming wordt doorgegeven aan de vleeswaren en conservenbereiding (ca. 70%).

- De vleesgroothandel: onderlinge transacties

a. Onderlinge vleestransacties op groothandelniveau komen in figuur 2 niet tot uitdrukking; bij benadering werd 200 000 ton varkensvlees onderling verhandeld. Deze hoeveelheid is opgebouwd uit de volgende componenten t.w.:

a. groothandelaren	→	groothandelaren	40 000 ton	(20%)
b. groothandelaren	→	vleeswarenfabrikanten	90 000 ton	(45%)
c. vleeswarenfabrikanten	→	groothandelaren	40 000 ton	(20%)
d. vleeswarenfabrikanten	→	vleeswarenfabrikanten	30 000 ton	(15%)
			<hr/>	
			200 000 ton	(100%)

b. Als toelichting op deze onderlinge handel kan nog het volgende worden opgemerkt. Groothandelaren en vleeswarenfabrikanten kunnen worden onderscheiden in zelfslachtende bedrijven (in eigen slachterij dan wel op het openbaar slachthuis) en niet-slachtende bedrijven. Het overgrote deel van de onderlinge vleeshandel beweegt zich van zelfslachtende naar niet-slachtende bedrijven. De onderlinge aankooptransacties kwamen voor ca. twee derdedeel op rekening van de niet-slachtende bedrijven; voor de onderlinge verkooptransacties gaat het slechts om ca. 5%. Tot de niet-slachtende vleesgroothandelaren behoren o.a. een groot aantal (stads)grossiers (die zijn gespecialiseerd op bevoorrading

van de slagerswinkels), scheepsleveranciers en uitbeenbedrijven (bv. koppesnellers). Bij de vleeswarenfabrikanten gaat het vooral om de kleinere, meer-gespecialiseerde ondernemingen. Het functionele karakter van de onderlinge transacties blijkt verder ook uit de vorm waarin het vlees wordt verhandeld. Slechts een gering percentage bestaat uit helften, de overgrote meerderheid betreft deelstukken met been en deelstukken zonder been, zoals uit bijgaand overzicht blijkt.

Vorm waarin varkensvlees onderling verhandeld wordt (1970)

Helften	ca. 5%
Deelstukken met been	ca. 67%
Deelstukken zonder been	ca. 28%

§ 4. Vleeswaren: produktie en afzet

In figuur 3 is de doorstroming weergegeven van vleeswaren en -conserven door de verschillende fasen van het produktie- en afzetproces welke aan de linkerzijde van de figuur zijn aangegeven. De rechterzijde van de figuur is samengesteld uit een tweetal hoofdelementen die d.m.v. een denkbeeldige breuklijn zijn gescheiden. In het onderste deel komt tot uitdrukking hoe en in welke mate op groothandelniveau de vleeswaren en -conserven beschikbaar kwamen door ambachtelijke en industriële produktie alsmede door importen en op welke wijze ze over hun bestemmingen werden verdeeld. In het bovenste element is de verzameling en verdeling op detailhandelniveau weergegeven.

- Verzameling en verdeling op groothandelniveau

a. In 1970 kwam in totaal 348 500 ton 1) vleeswaren en -conserven beschikbaar; bronnen van herkomst waren in volgorde van belangrijkheid:

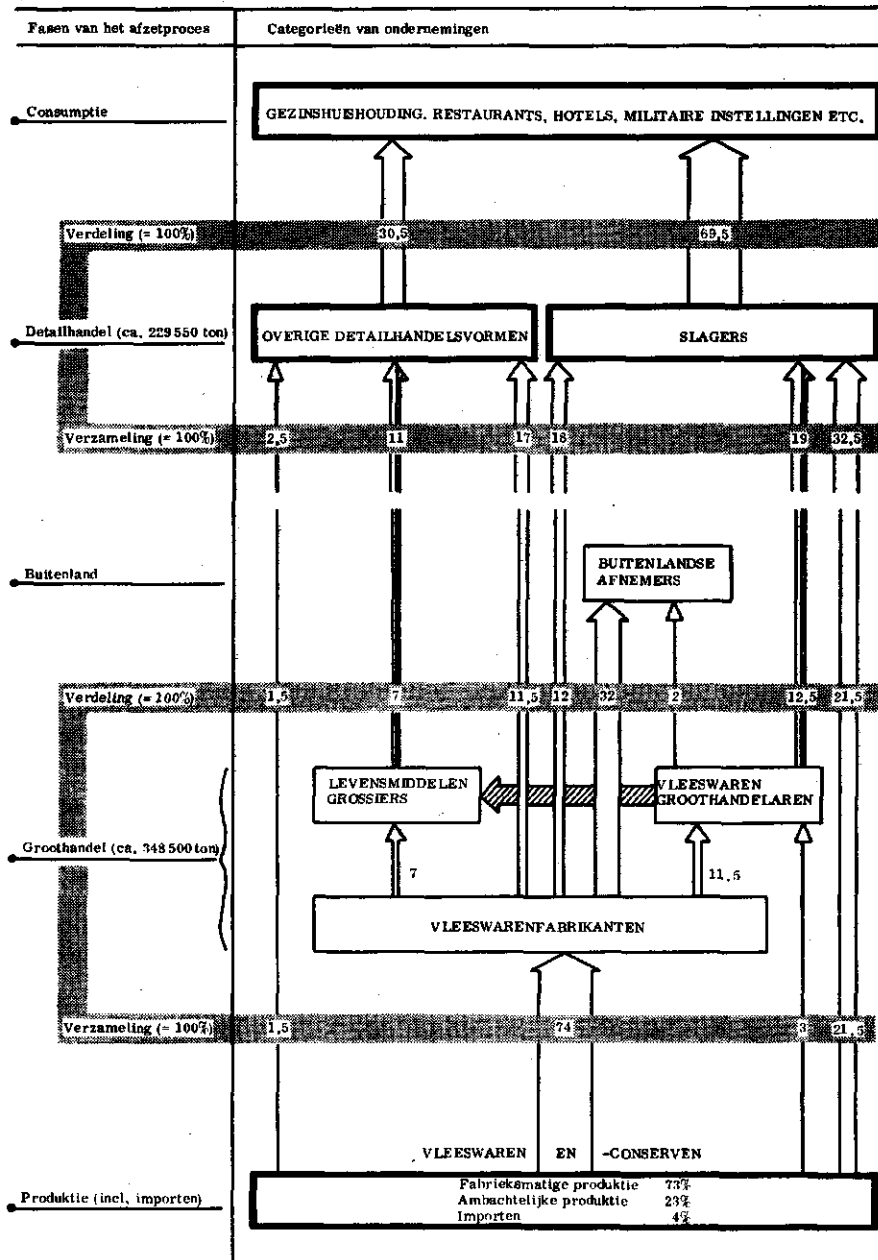
- industriële bereiding	73%
- ambachtelijke bereiding door slagers	23%
- importen	4%

Ruim driekwart werd verzameld door de groothandel d.w.z. de als zodanig optredende vleeswarenfabrikanten die uiteraard hun produkten moeten afzetten, de gespecialiseerde vleeswarengroothandelaren en de levensmiddelengrossiers. Bijna één kwart ging buiten de groothandel om: het gaat hier om vleeswaren voornamelijk door slagers en in mindere mate door andere detailhandelondernemingen bestemd voor eigen winkelverkoop.

b. Op groothandelniveau geschiedt de verdeling in twee fasen: eerst door de vleeswarenfabrikanten en daarna door de vleeswarengroothandelaren en levensmiddelengrossiers.

1) Uitdrukkelijk zij vermeld dat het hier gaat om hoeveelheden vleeswaren en -conserven. Dit is uiteraard meer dan de hoeveelheden varkensvlees met been verwerkt tot vleeswaren t.w. 200 787 (zie blz. 10)

Figuur 3. Doorstroming van vleeswaren en vleesconserven door de opeenvolgende fasen van productie- en afzetproces (1970)

Toelichting: De gearceerde pijlen of gedeelten van pijlen geven de stroomgoederen aan, waarvan de omvang niet cijfermatig op grond van dit onderzoek kon worden vastgesteld. Dit als gevolg van het niet bekend zijn van de omvang van de goederenstroom dit gaat van vleeswarengroothandelaren naar levensmiddelen-grossiers.

Van de afzet van de vleeswarenfabrikanten werd in 1970 44% geëxporteerd en was 56% voor het binnenland bestemd, nl. 31% voor detailhandelsbedrijven en 25% voor levensmiddelen-grossiers en vleeswarengroothandelaren. De levensmiddelen-grossiers leveren weer door aan de detailhandel (met name supermarkten en levensmiddelenwinkels). De vleeswarengroothandelaren verkopen de vleeswaren, die behalve van vleeswarenfabrikanten ook uit het buitenland worden betrokken, aan detailhandelsbedrijven (vnl. slagers) en aan buitenlandse afnemers.

- c. Van de totale hoeveelheid vleeswaren en -conserven ging bijna een derde naar het buitenland terwijl twee derde beschikbaar was voor binnenlands verbruik.

- Verzameling en verdeling op detailhandelniveau in het binnenland

- a. De binnenlandse distributie van vleeswaren en -conserven is in handen van slagers, supermarkten, grootwinkelbedrijven en andere algemene levensmiddelenbedrijven. Ca. 70% ging via slagers en 30% via overige detailhandelaren.
- b. Ruim een derde van het kwantum vleeswaren en -conserven bestemd voor binnenlands verbruik (ca. 220 000 ton) kwam beschikbaar uit de eigen produktie van slagers, twee derdedeel werd door de groothandel geleverd waarbij de rechtstreekse leveranties van de vleeswarenfabrikanten iets groter waren dan die van de vleeswarengroothandel en levensmiddelen-grossiers.

HOOFDSTUK III

De varkenshandelaren

Ondernemingen en omzetten

Het aantal typische handelsondernemingen dat bij de voortstuwing van de varkens is betrokken, bedroeg in 1970 ruim 1 200. Hun totale omzet was ruim 8 mln. dieren d.w.z. slachtvarkens en mestbiggen, wat in dat jaar neerkomt op gemiddeld 6 600 dieren per onderneming. Een groot aantal handelaren handelt in meerdere diersoorten. In 1970 handelden

- 1 058 bedrijven in slachtvarkens;
- 785 bedrijven in slachtzeugen en -beren;
- 905 bedrijven in mestbiggen.

Daarbij kan verder nog worden aangetekend dat diverse handelaren behalve varkens ook rundvee en/of kalveren verhandelden.

§ 1. De biggenhandelaren

Aantal bedrijven en hun omzetten

In tabel 2 is een overzicht opgenomen van de biggenhandelaren ingedeeld naar grootteklassen op basis van door de bedrijven verhandelde aantallen varkens (mestvarkens, slachtzeugen en -beren en biggen) omgerekend tot varkensseenheden. Voor een toelichting op het begrip "varkensseenheden" zie noot bij Tabel 2. De totale omzet aan biggen is verkregen door sommering van de omzetten der afzonderlijke bedrijven; het aantal voortgestuwde biggen is geringer dan de totale omzet, e.e.a. als gevolg van onderlinge handel.

Tabel 2. De biggenhandelaren verdeeld naar jaaromzetten

	Bedrijven		Omzet mestbiggen		Gem. biggenomzet per bedrijf
	Aantal	%	Aantal	%	
Totaal	905	100	2 873 000	100	3 176
waarvan (afkomstig van) bedrijven met omzet van:					
< 2 000 varkensseenh. 1)	339	37	237 000	8	699
2 000 - < 10 000 varkensseenheden	456	50	1 712 000	60	3 750
≥ 10 000 varkensseenheden	109	13	924 000	32	8 490

1) Varkensseenheden: om mestbiggen t.b.v. de omzetklasse-indeling vergelijkbaar te maken met slachtvarkens (1 slachtvarken = 1 varkensseenheid) is een vermenigvuldigingsfactor gebruikt van 0,33; dus 100 mestbiggen = 33 varkensseenheden.

De marktpartners van de biggenhandelaren

Iedere biggenhandelaar heeft een klantenkring die in omvang en samenstelling van bedrijf tot bedrijf kan verschillen. De sommering van de aan- en verkopen der afzonderlijke bedrijven levert het aan- en verkooppatroon op zoals weergegeven in tabel 3. De biggenhandelaren fungeerden voornamelijk als tussenpersoon tussen vermeerderingsbedrijven waar de biggen geproduceerd werden en de varkensmesterijen waar de biggen werden afgemest tot slachtvarkens. Verder bleek dat er nogal wat biggen onderling werden verhandeld waarvan overigens een groot deel via de veemarkten ging. Ook ten behoeve van veevoerleveranciers werden nogal wat biggen aangekocht. Dit laatste houdt verband met de omstandigheid dat de veevoerleveranciers loonmestcontracten afsluiten met varkensmesters. Ten slotte zij nog vermeld dat ca. 42% van de biggenhandel bestond uit transacties op commissiebasis.

Vrijwel alle biggenhandelaren kochten biggen bij fokkers en vermeerderders om ze door te verkopen aan varkensmesters. De aan- en verkopen bij resp. aan de overige categorieën van bedrijven waren wat de aantallen betrokken biggenhandelaren betreft van ondergeschikte betekenis.

Tabel 3. Het aan- en verkooppatroon bij biggenhandelaren

Aankopen			Verkopen		
Groepen van leveranciers	Aantal biggen	%	Groepen van afnemers	Aantal biggen	%
Totaal	2 873 000	100	Totaal	2 873 000	100
w.v.gekocht bij: fokkers en ver- meerderders	2 390 000	83	w.v. verkocht aan: varkensmesters	1 923 000	67
handelaren (incl. op veemarkten)	483 000	17	handelaren (incl. op veemarkten)	503 000	18
			veevoerlev. (incl. op veemarkten)	427 000	14
			buitenlandse afn.	20 000	1

Verschillen tussen groot en klein

Wat de aankopen betreft het volgende: naarmate de handelsonderne-
mingen groter zijn worden relatief minder biggen gekocht van fokkers en
vermeerderders en relatief meer van collega-handelaren en op markten.
De kleine bedrijven oefenen dus vooral een collecterende functie uit.
Voor de verschillen in verkooppatroon wordt verwezen naar tabel 4.

Tabel 4. Verschillen in verkooppatroon bij groepen van biggenhandelaren

	Alle bedr.	Bedr. met omzet van... varkensenh.		
		< 2 000	2 000 - < 10 000	≥ 10 000
Totale verkopen	100%	100%	100%	100%
w.v. aan:				
varkensmesters	67	66	72	57
handelaren (incl. via veemarkt.)	18	27	14	22
veevoerleveranciers (incl. via veemarkten)	14	7	12	21
buitenlandse afnemers	1	-	1	.

§ 2. De handelaren in slachtvarkens

Aantal bedrijven en hun omzetten

De varkenshandelaren hadden in 1970 een omzet van 3,9 mln. slachtvarkens (daarbij zijn niet begrepen de slachtzeugen en -beren; omzet ruim 200 000); verdeeld over 1 058 ondernemingen betekent dat een gemiddelde omzet per bedrijf in 1970 van ca. 3700 slachtvarkens. Ook hier is de totale omzet verkregen door somming van de omzetten der afzonderlijke bedrijven. De frequentieverdeling in tabel 5 spreekt voor zichzelf.

Tabel 5. De handelaren in slachtvarkens (excl. slachtzeugen en beren) verdeeld naar jaaromzetten

	Bedrijven		Omzet slachtvarkens		Gem. slachtvarkensomz. per bedrijf
	Aantal	%	Aantal	%	
Totaal	1 058	100	3 943 000	100	3 728
w.v. (afkomstig van):					
bedrijven met omzet van:					
< 2 000 varkensenh. ¹⁾	415	39	213 000	5	513
2 000 - < 10 000 varkensenheden	526	50	1 997 000	51	3 798
≥ 10 000 varkensenheden	117	11	1 733 000	44	14 840

1) Zie toelichting bij tabel 2.

De marktpartners van de handelaren in slachtvarkens

De varkenshandelaren fungeerden blijkens de gegevens in tabel 6 als verbindingsschakel tussen varkensmesters waar de slachtvarkens worden geproduceerd en de vleeswarenfabrikanten en vleesgroothandelaren waar de varkens worden geslacht. Ongeveer 80% van de gesommeerde omzet

bestond uit commissiehandel vnl. in opdracht van vleeswarenfabrikanten en vleesgroothandelaren en in geringe mate voor varkensmesters en veevoerleveranciers. Zie verder de gegevens zoals vermeld in tabel 6.

Terwijl alle handelaren hun aankopen verrichtten bij varkensmesters kan wat de verkopen betreft worden vermeld dat ongeveer de helft van het aantal handelaren doorverkocht aan vleeswarenfabrikanten de andere helft aan vleesgroothandelaren.

Tabel 6. Het aan- en verkooppatroon bij handelaren in slachtvarkens

Aankopen			Verkopen		
Groepen van leveranciers	Aantal slachtv.	%	Groepen van afnemers	Aantal slachtv.	%
Totaal	3 943 000	100	Totaal	3 943 000	100
w.v. gekocht bij:			w.v. verkocht aan:		
varkensmesters 1)	3 515 000	89	handelaren (incl. via veemarkten)	160 000	4
handelaren (incl. via veemarkten)	168 000	4	vleeswarenfabr.	1 685 000	42
veevoerleveranciers	260 000	7	vleesgroothandel.	1 950 000	50
			slagers	68 000	2
			buitenlandse afn.	80 000	2

1) incl. de dieren gemest op bedrijven in eigendom van handelaren.

Verschillen tussen groot en klein

De kleine handelsbedrijven beschikten over relatief veel slachtvarkens afkomstig uit eigen varkensmesterijen en van bedrijven waarmee loonmestcontracten waren afgesloten (in totaal 12%). De grote bedrijven namen relatief veel varkens af van veevoerleveranciers en andere handelaren (in totaal 18%). Voor het verkooppatroon wordt verwezen naar tabel 7. Opmerkelijk is het dat de kleine bedrijven relatief nogal wat slachtvarkens verkochten aan slagers.

Tabel 7. Verschillen in verkooppatroon bij groepen van varkenshandelaren

	Alle bedr.	Bedr. met omzet van...varkenseenh.		
		<2 000	2 000 - <10 000	≥10 000
Totale verkopen	100%	100%	100%	100%
w.v. aan:				
handelaren (incl. via veemarkt.)	4	5	6	1
slagers	2	13	2	.
vleeswarenfabrikanten	42	38	49	36
vleesgroothandelaren	50	44	43	58
buitenlandse afnemers	2	-	-	5

De varkenshandelaren in de regio's

Voor wat de aankopen betreft waren er nauwelijks regionale verschillen. Ten aanzien van de verkopen kan worden opgemerkt dat in Noord-Brabant en Limburg in vergelijking met andere gebieden veel aan vleeswarenfabrikanten werd verkocht; in Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland daarentegen relatief veel aan vleesgroothandelaren. In de twee Noordelijke provincies Friesland - Groningen alsmede in Zeeland - drie provincies waar betrekkelijk veel zelfslachtende slagers zijn gevestigd - werden relatief nogal wat slachtvarkens verkocht aan slagers.

§ 3. Functie van de handelaren in biggen en slachtvarkens

Niet uitsluitend in biggen en slachtvarkens

Handelaren in biggen en/of slachtvarkens doen in een aantal gevallen ook zaken in andere diersoorten zodat voorzichtigheid geboden is bij de beoordeling van de groep "kleine" biggen- en/of varkenshandelaren; de in deze groep vallende handelaren kunnen door "parallel"-handel toch van betekenis zijn. 1) Verder zij erop gewezen dat ook allerlei nevenactiviteiten worden ontplooid, hetgeen in de sector van de handel in agrarische produkten niet ongebruikelijk is. 2)

Functie-ontwikkeling biggenhandelaren

Een groot deel van verzameling en verdeling van de mestbiggen is thans nog in handen van de zelfstandige biggenhandelaren. Op grond van bepaalde ontwikkelingen in de marktstructuur mag worden aangenomen dat die betekenis in de komende jaren (verder) zal afnemen. In dit verband kunnen worden genoemd:

- de groei van de industriële fokorganisaties (Cofok, NCB-Herpen, Nieuw-Dalland, Fomeva, HVF, etc.) als gevolg waarvan de verplaatsing van biggen een interne aangelegenheid gaat worden binnen het verband van rond een vleeswarenindustrie of mengvoederonderneming gegroepeerde vermeerderings- en mestbedrijven;
- het coöperatieve marktaandeel groeit wat met zich mee brengt dat voor de zelfstandige biggenhandelaren minder mogelijkheden resteren 3);
- als gevolg van schaalvergroting op de productiebedrijven zal de wenselijkheid van rechtstreekse relaties tussen vermeerderders en mesters zwaarder gaan wegen (kwaliteit en ziektebestrijding);

Het bovenstaande houdt nog niet in dat de handelsfuncties t.a.v. de biggen gaat verdwijnen maar zal ongetwijfeld wel betekenen dat de thans

1) Zie hiervoor CBS-Groothandelstelling No. 2. Groothandel en handelsbemiddeling in vee 1968.

2) Zie bv. ook LEI-publikatie 1.13. De nederlandse groothandel in aardappelen.

3) Bron: Nationaal Coöperatieve Raad en jaarverslagen Coveco en Encébé.

nog zelfstandig uitgeoefende handelsfunctie meer en meer een zaak gaat worden van handel op commissiebasis waarbij de handelaren geen eigen handelsrisico meer dragen.

Op grond van genoemde ontwikkelingen mag verder worden aangenomen dat het niveau en de ontwikkeling van de biggen- en slachtvarkensprijzen nauwer aan elkaar gekoppeld zullen worden.

Functie-ontwikkeling handelaren in slachtvarkens

De ontwikkelingen genoemd bij de biggenhandelaren zijn voor een deel ook van invloed op de positie van de handelaren in slachtvarkens. Ook hier zal een funktieverandering plaats vinden; de handel in slachtvarkens zal vermoedelijk nog sterker dan thans al het geval is (80%) een kwestie worden van commissie-transacties t.b.v. vleeswarenfabrikanten en vleesgroothandelaren.

HOOFDSTUK IV

De groothandelaren in varkensvlees

Ondernemingen en omzetten

De vleesgroothandelaren (296 ondernemingen handelend in varkensvlees) zijn op te delen in twee groepen t.w.:

- 216 bedrijven die varkens aankopen, slachten en het vlees verkopen;
- 80 bedrijven die slechts varkensvlees aankopen en weer doorverkopen.

De totale omzet aan slachtvarkens bedroeg in 1970 ca. 3,5 mln stuks hetgeen voor de 216 betrokken ondernemingen neerkomt op een gemiddelde omzet per bedrijf van 16 570 slachtvarkens. De totale omzet van varkensvlees was in 1970 ca 316 000 ton wat gemiddeld per bedrijf gelijk is aan 1 075 ton (uitgaande van 296 betrokken bedrijven).

§ 1. De slachtvarkens

Grote en kleine ondernemingen

Op basis van de verkochte hoeveelheid varkensvlees zijn de vleesgroothandelsbedrijven ingedeeld in drie groepen t.w.:

- kleine bedrijven : afzet < 600 ton varkensvlees per jaar
- middelgrote bedrijven: afzet 600 - < 2 000 ton varkensvlees per jaar
- grote bedrijven : afzet \geq 2 000 ton varkensvlees per jaar

In tabel 8 zijn de aantallen bedrijven en hun omzetten aan slachtvarkens per groep weergegeven. In de omzetten zijn niet begrepen de slachtzeugen en -beren.

Tabel 8. De vleesgroothandelaren (verdeeld naar jaarafzet varkensvlees) en hun omzetten aan slachtvarkens

	Bedrijven		Omzetten		Gem. slachtvarkensomzet per bedrijf
	Aantal	%	Aantal	%	
Totaal	216	100	3 565 000	100	16 570
w.v. (afkomstig van):					
bedr. met afzet vanton					
varkensvlees					
< 600 ton	135	63	563 000	16	4 180
600 - < 2 000 ton	39	18	505 000	14	13 016
\geq 2 000 ton	42	19	2 497 000	70	59 465

De voorziening met slachtvarkens en de bestemmingen.

De sommering van de aan- en verkopen der afzonderlijke bedrijven levert het aan- en "verkoop"-patroon op zoals weergegeven in tabel 9. Uit het overzicht blijkt dat de slachtvarkens voor meer dan de helft werden toegeleverd door varkenshandelaren e.q. -commissionairs.

Tabel 9. Het aan- en verkooppatroon van slachtvarkens door vleesgroot-handelaren

Aankopen			Verkopen		
Groepen van leveranciers	Aantal slachtv.	%	Groepen van afnemers	Aantal slachtv.	%
Totaal	3 565 000	100	Totaal	3 565 000	100
w.v. gekocht bij:			w.v. verkocht aan:		
varkensmesters	741 000	21	binnenlandse afn.	20 000	1
handelaren (incl. via de veemarkten)	1 919 000	54	buitenlandse afn. geslacht in eigen	319 000	9
vleeswarenfabrikanten	545 000	15	bedrijf	3 226 000	90
veevoerleveranciers	360 000	10			

Verschillen in aankooppatroon tussen grote en kleine ondernemingen

Wat het aankooppatroon betreft zijn er verschillen op te merken tussen de naar grootteklassen ingedeelde groepen van bedrijven. De kleine bedrijven hadden vrij veel directe relaties met varkensmesters. Dit in tegenstelling tot de grote bedrijven waar meer gewerkt werd via varkenshandelaren en commissionairs. Verder kochten met name de middelgrote ondernemingen nogal wat slachtvarkens van de veevoerleveranciers die deze varkens uit loonmesterijen beschikbaar kregen.

Tabel 10. Verschillen in aankooppatroon van slachtvarkens bij groepen van vleesgroot-handelaren

	Alle bedrijven	Bedr. met afzet van ... ton varkensvlees		
		< 600	600 - < 2 000	≥ 2 000
Totale aankopen	100%	100%	100%	100%
w.v. bij:				
varkensmesters	21	50	40	10
handelaren (incl. via veemarkten)	54	41	32	61
vleeswarenfabrikanten	15	9	4	19
veevoerleveranciers	10	.	24	10

§ 2. Het varkensvlees

De ondernemingen en hun omzetten

Sommering van de verkopen van varkensvlees der afzonderlijke ondernemingen leverde een totale verkochte hoeveelheid van de hele bedrijfsgroep van bijna 316 000 ton varkensvlees op. De verdeling van deze hoeveelheid over de verschillende groepen van bedrijven blijkt uit tabel 11. Daarbij moet wel worden aangetekend dat de afzet bestaat uit de optelsom van de hoeveelheden en soorten vlees zoals ze werden verkocht dus: helften + deelstukken mét been + deelstukken zonder been. Verder zij erop gewezen dat de verkopen een grote hoeveelheid onderlinge handel (van groothandelaar tot groothandelaar) omvat t.w. ca. 40 000 ton.

Tabel 11. De vleesgroothandelaren (verdeeld naar jaarafzet varkensvlees) en hun verkopen aan varkensvlees

	Bedrijven		Afzet varkensvlees		Gem. varkensvleesafzet per bedrijf
	Aantal	%	Tonnen	%	Tonnen
Totaal	296	100	316 000	100	1 075
w.v. (afkomstig van): bedr. met afzet van.....ton varkensvlees					
< 600 ton	194	65	31 000	10	162
600 - < 2 000 ton	57	19	63 000	20	1 099
≥ 2 000 ton	45	16	222 000	70	4 935

Structuur van voorziening en afzet varkensvlees

Sommering van de handelsactiviteiten der afzonderlijke ondernemingen geeft het aan- en verkooppatroon zoals weergegeven in tabel 12. De hoeveelheid varkensvlees die in 1970 beschikbaar kwam bij de vleesgroothandelaren was voor éénkwart afkomstig van aankopen bij andere groothandelaren, vleeswarenfabrikanten en importen. Het waren vooral de kleine en de middelgrote bedrijven die relatief veel vlees aankochten; de grote bedrijven voorzagen zich voornamelijk uit eigen slachtingen.

Het verschil tussen aangekochte en verkochte hoeveelheden varkensvlees moet voor een belangrijk deel worden toegeschreven aan verschillen in samenstelling van het aan- en verkoop pakket. Voorbeeld: vlees mét been wordt aangekocht en na uitbening als vlees zonder been verkocht. Verder zij vermeld dat de hoeveelheid vlees verkregen uit eigen slachtingen is omgerekend tot vlees mét been.

Tabel 12. Het aan- en verkooppatroon van varkensvlees door vleesgroot-handelaren

Aankopen			Verkopen		
Groepen van leveranciers	Tonnen varkensvlees	%	Groepen van afnemers	Tonnen varkensvlees	%
Totaal	348 000	100	Totaal	316 000	100
waarvan uit:			waarvan aan:		
eigen slachtingen	260 000	75	groothandelaren	34 000	10
Aankopen bij:			vleesw.fabrieken	97 000	31
vleesgroothandelaren	35 000	10	vetsmelterijen	3 000	1
vleeswarenfabrieken	51 000	15	grootw. bedr., su-		
importen	2 000	.	perm. etc.	19 000	6
			slagers	93 000	30
			grootverbruikers +		
			consum.	2 000	.
			buitenlandse afn.	68 000	22

Grote en kleine ondernemingen

Verschillen in verkooppatroon tussen de groepen van ondernemingen zijn weergegeven in tabel 13. Op de kleine bedrijven bleken de verkopen aan slagers relatief veel belangrijker te zijn dan op de middelgrote en grote ondernemingen. Dat neemt niet weg, dat het merendeel van de toelieferingen aan slagers afkomstig was van deze beide laatstgenoemde groepen van bedrijven. Op de grote bedrijven bedroegen de afzetten aan buitenlandse afnemers bijna één derde deel van de totale afzet.

Tabel 13. Verschillen in verkooppatroon van varkensvlees door vleesgroothandelaren

	Alle bedr.	Bedr. metton varkensvlees verkopen		
		< 600	600 - < 2 000	≥ 2 000
Totale verkopen	100%	100%	100%	100%
waarvan aan:				
groothandelaren	10	2	13	11
vleeswarenfabrikanten	31	23	35	31
vetsmelterijen	1	.	.	1
grootwinkelbedr., su-				
permarkten e.d.	6	3	10	5
slagers	30	65	42	21
grootverbruikers,				
consumenten	.	2	.	.
buitenlandse afn.	22	5	.	31

Handel in helften en deelstukken

De aan- en verkopen van varkensvlees zijn wat betreft hun samenstelling als volgt opgebouwd:

Aankopen	Verkopen
77 % - helften	21 %
22 % - deelstukken met been	61 %
1 % - deelstukken zonder been	18 %

Deelstukken met been omvatten o.m. karbonadestrengen, hammen, schouders en koppen; deelstukken zonder been o.m. rugspek, buikspek en wangen. De afzetten aan binnenlandse afnemerscategorieën hadden voornamelijk betrekking op deelstukken met en zonder been; de afzet aan buitenlandse afnemers bestond voor ca. 60% uit helften. Voor wat betreft de samenstelling van de aankopen zij vermeld dat vlees verkregen uit eigen slachtingen is opgenomen bij "helften". Overigens kan uit bovenstaand overzicht worden opgemaakt dat een flink stuk van de ambachtelijke werkzaamheden t.a.v. varkensvlees wordt verricht door de vleesgroothandelaren.

Handel in parallel-produkten

Behalve varkensvlees verhandelt de vleesgroothandel ook andere vleessoorten; de varkensvleesgroothandelaren hadden in 1970 een totale verkoop van 488 000 ton vlees d.w.z. varkensvlees, rundvlees, kalfsvlees en andere vleessoorten 1). De omzet aan varkensvlees bedroeg 316 000 ton; de parallelhandel omvatte m.a.w. 172 000 ton vlees dat is 35% van de totaalomzet. De betekenis van deze parallelhandel voor de verschillende groepen van bedrijven blijkt uit het volgende overzicht:

	Aant. bedr.	Totale vl.-verkoop	Verkopen varkensvl.	Parallelhandel
Bedrijven met afzet van... ton varkensvlees:				
< 600	194	143 000 ton	31 000 ton	112 000 ton = 78%
600 - < 2 000	57	81 000 ton	63 000 ton	18 000 ton = 23%
≥ 2 000	45	264 000 ton	222 000 ton	42 000 ton = 16%
Alle bedrijven	296	488 000 ton	316 000 ton	172 000 ton = 35%

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat ondanks de grote omvang van de parallelhandel bij de kleine bedrijven, de gemiddelde afzet van deze groep bedrijven veel kleiner is dan die van de grote gespecialiseerde varkensvleesgroothandelaren.

§ 4. Functie van de vleesgroothandelaren in varkensvlees

Bij wijze van samenvatting zij hier nog eens beknopt weergegeven welke functie de vleesgroothandelaren in het doorstromingsproces ver-

1) Excl.: vetten, levers en overige afvallen

vullen. Het betreft een groep van 296 ondernemingen; hiervan zijn er 216 bedrijven die zelf de slachtdieren aankopen, slachten en daarna het vlees gereed maken voor doorverkoop. De vleesgroothandelaren kochten ca. 35% van de 8,8 milj. slachtvarkens die in 1970 in Nederland beschikbaar kwamen voor ongeveer de helft werden daarbij varkenshandelaren cq.-commissionairs ingeschakeld. De niet-slachtende vleesgroothandelaren (80 bedrijven) kopen varkensvlees aan om het (al dan niet verder bewerkt) door te verkopen.

Sommering van de door de vleesgroothandelaren verkochte hoeveelheden varkensvlees leverde een totaal omzet op van 316 000 ton. De functies die de vleesgroothandelaren bij de afzet van dit kwantum vervullen zijn als volgt te schematiseren:

- exporthandel (afzet aan buitenlandse afnemers) 22 %;
- verzendgroothandel (afzet aan andere groothandelaren en verwerkende bedrijven) 42 %;
- grossierderij (afzet aan detailhandel en grootverbruikers) 36 %

Bij de varkensvleesgroothandelaren omvatte het varkensvlees 65 % van het totale vleespakket; 35 % bestond uit rundvlees, kalfsvlees, schapevlees, paardevlees, e.d.

HOOFDSTUK V

De vleeswarenfabrikanten 1)

De ondernemingen en hun omzetten

De vleeswarenfabrieken vormen die tak van industriële bedrijvigheid die zich bezighoudt met de verwerking van vlees tot vleeswaren en vleesconserven. Het daartoe benodigde vlees wordt verkregen uit slachtingen dan wel uit aankopen van vlees als zodanig. Daarnaast zijn de vleeswarenfabrieken actief in de vers vleeshandel. Bedacht moet worden dat bepaalde onderdelen van het geslachte varken (belangrijkste grondstof voor de vleeswaren en -conservenbereiding) onder de gegeven omstandigheden eerder in aanmerking komen voor verwerking dan andere onderdelen die weer specifiek voor de vers vleesverkoop zijn.

Samenvattend kan dan ook worden gesteld dat de vleeswarenfabrieken achtereenvolgens actief zijn op de volgende gebieden, daarbij is tegelijk aangegeven om welke aantallen bedrijven en welke omzetten het gaat:

- aankoop slachtvarkens (t.b.v. slachtingen)	5,4 mln.	18 ondernemingen
- verkoop van vers varkensvlees	285 000 ton	59 ondernemingen
- productie en verkoop van vleeswaren en -conserven	254 000 ton	104 ondernemingen

§ 1. De slachtvarkens

Grote en kleine ondernemingen

Op basis van de verkochte hoeveelheden varkensvlees zijn de vleeswarenfabrikanten (evenals de vleesgroothandelaren) ingedeeld in:

kleine bedrijven	< 600 ton verkopen aan varkensvlees
middelgrote bedrijven	600 - < 2 000 ton verkopen aan varkensvlees
grote bedrijven	≥ 2 000 ton verkopen aan varkensvlees

Opmerkelijk is dat slechts een klein aantal fabrikanten zelf de varkens slacht en voorts dat de gemiddelde omzet in de groep grote bedrijven nogal hoog ligt in vergelijking met de situatie bij de vleesgroothandelaren. Een verklaring ligt in de omstandigheid dat de bedrijven van de vier grote vleeswarenconcerns in deze groep zijn ingedeeld t.w. Coveco, Exportcentrale Encébé, Homburg en Unilever die tesamen ruim 4,2 mln

1) Exclusief de fabrikanten van snacks, vleeswarenbereidende slaggers (detaillisten) doch inclusief de ondernemingen die zich naast de vleeswarenbereiding tevens bezig houden met de vleesgroothandel.

slachtvarkens d.i. ca 48% van alle in 1970 in Nederland geproduceerde slachtvarkens voor hun rekening namen.

Tabel 14. De vleeswarenfabrieken (verdeeld naar jaarafzet varkensvlees) en hun omzetten aan slachtvarkens

	Bedrijven		Omzetten		Gem. slacht- varkensomzet per bedrijf
	Aantal	%	Aantal	%	
Totaal	18	100	5 370 000	100	306 834
waarvan (afkomstig van): bedr. met afzet van ... ton varkensvlees					
< 600 ton	5	21	18 000	0,5	4 128
600 - < 2 000 ton	2	10	91 000	1,5	41 550
≥ 2 000 ton	11	69	5 261 000	98	480 015

De voorziening met slachtvarkens en de bestemmingen

In tabel 15 is een gesommeerd overzicht opgenomen van de aan- en verkooptransacties der afzonderlijke ondernemingen. De gegevens spreken voor zichzelf. Slechts twee opmerkingen. In de eerste plaats valt op e.e.a. in vergelijking met de gang van zaken bij de vleesgroothandelaren, dat driekwart van de aankopen rechtstreeks van de varkensmesterijen kwam. In de tweede plaats werden er in 1970 nogal wat slachtvarkens doorverkocht wat zou kunnen wijzen op een incidenteel en tijdelijk te grote aanvoer bij de gegeven slachtcapaciteit.

Tabel 15. Het aan- en verkooppatroon van slachtvarkens door vleeswarenfabrikanten

Aankopen			Verkopen		
Groepen van leveranciers	Aant. slachtv.	%	Groepen van afnemers	Aant. slachtv.	%
Totaal	5 370 000	100	Totaal	5 370 000	100
waarvan gekocht bij:			w.v. "verkocht" aan:		
varkensmesters	4 027 000	75	vleesgroothandelaren	545 000	10
handelaars	1 302 000	24	Gesl. in eigen bedr.	4 825 000	90
veevoerleveranciers	41 000	1			

§ 2. Het varkensvlees

De ondernemingen en hun omzetten

In 1970 waren in totaal 59 vleeswarenfabrikanten actief betrokken bij

de groothandel in varkensvlees. Het totaal van de varkensvleesverkopen (optelsom van helften, deelstukken met en zonder been) bedroeg ca. 285 000 ton. De frequentieverdeling in tabel 16 spreekt overigens voor zichzelf.

Tabel 16. De vleeswarenfabrikanten (verdeelt naar jaarafzet varkensvlees) en hun omzetten aan varkensvlees

	Bedrijven		Afzet varkensvlees		Gem. varkensvleesafzet per bedrijf
	Aantal	%	Tonnen	%	Tonnen
Totaal	59	100	285 000	100	4 830
waarvan (afkomstig van): bedr. met afzet van ton varkensvlees					
< 600 ton	35	59	2 000	1	62
600 - < 2 000 ton	13	22	12 000	4	917
≥ 2 000 ton	11	19	271 000	95	24 622

De structuur van voorziening en afzet van varkensvlees

Tot goed begrip van de gegevens in tabel 17 moet erop worden gewezen dat de aankopen van varkensvlees zijn opgebouwd uit de sommering van de transacties van alle vleeswarenfabrieken (104) waarbij inbegrepen de hoeveelheden vlees verkregen uit slachtingen in eigen bedrijf. Het verkooppatroon omvat uitsluitend de als zodanig verkochte hoeveelheden varkensvlees; hierbij zijn slechts 59 bedrijven betrokken. De overige 45 bedrijven verwerken het gekochte varkensvlees uitsluitend in vleeswaren.

In het verkooppatroon zijn dan ook niet begrepen de hoeveelheden varkensvlees verwerkt in vleeswaren. E.e.a. verklaart het verschil in aan- en verkochte hoeveelheden varkensvlees.

De afzet van het varkensvlees is in drie grote categorieën in te delen t.w.: buitenlandse afnemers (de helft), detailhandelsbedrijven (een kwart) en verwerkende ondernemingen (een kwart). Zie verder tabel 17.

Grote en kleine ondernemingen

Verschillen in verkooppatroon zijn neergelegd in tabel 18. De kleine bedrijven waren wat hun verkopen betrof in hoofdzaak gericht op de afzet aan binnenlandse afnemerscategorieën en wel in het bijzonder de detailhandelscategorieën. Overigens waren de kleine en middelgrote ondernemingen van slechts geringe betekenis voor de vleesgroothandel (zie tabel 18).

Tabel 17. Het aan- en verkooppatroon van varkensvlees door vlees-
warenfabrikanten

Aankopen			Verkopen		
Groepen van leveranciers	Tonnen varkensv.	%	Groepen van afnemers	Tonnen varkensv.	%
Totaal	493 000	100	Totaal	285 000	100
waarvan uit: slachtingen in eigen bedrijf	387 000	78	waarvan aan: groothandelaren	33 000	12
Aankopen bij: vleesgroothandelaren	77 000	16	vleeswarenfabrikanten	26 000	9
vleeswarenfabrikanten	29 000	6	vetsmelterijen	10 000	4
			grootw.bedr.,super- markten etc.	20 000	7
			slagers	51 000	18
			grootverbr. + consu- menten	1 000	.
			buitenlandse afn.	144 000	50

Tabel 18. Verschillen in verkooppatroon van varkensvlees door vlees-
warenfabrikanten

	Alle bedr.	Bedr. metton omzet varkensvl.		
		< 600	600 - < 2 000	≥ 2 000
Totale verkopen	100%	100%	100%	100%
waarvan aan;				
groothandelaren	12	.	8	12
vleeswarenfabrikanten	9	16	.	10
vetsmelterijen	4	.	9	3
grootw.bedr.,supermarkten etc.	7	18	36	6
slagers	18	52	18	18
grootverbruikers, consu- menten	.	2	2	.
buitenlandse afnemers	50	12	27	51

Handel in helften en deelstukken

De aan- en verkopen van varkensvlees zijn wat betreft hun samenstelling als volgt opgebouwd:

Aankopen	Verkopen
80% helften	36%
12% deelstukken met been	44%
8% deelstukken zonder been	20%

Bij de afzet aan binnenlandse afnemerscategorieën overwoog de handel in deelstukken met en zonder been; de afzet aan buitenlandse afnemers bestond voor 55% uit helften. Voor wat betreft de samenstelling van de aankopen zijn vermeld dat vlees verkregen uit eigen slachtingen is opgenomen bij helften.

Handel in parallelprodukten 1)

De totale vleesverkopen door de vleeswarenfabrikanten bedroegen ca. 326 000 ton. De omzet aan varkensvlees bedroeg in 1970: 285 000 ton zodat de parallelhandel ca. 41 000 ton andere vleessoorten omvatte d.i. 12% van de totale vleesomzet. De betekenis van de parallelhandel in de verschillende omzetklassen was als volgt:

	Aant. bedr.	Totale vl.- verkoop	Verkopen varkensvl.	Parallelhandel
Bedrijven met afzet van.... ton varkensvlees				
< 600 ton	35	4 000	2 000	1 000 = 39%
600 - < 2 000 ton	13	16 000	12 000	4 000 = 27%
≥ 2 000 ton	11	306 000	271 000	35 000 = 11%
Alle bedrijven	59	326 000	285 000	41 000 = 12%

De omvang van de parallel-handel was bij de vleeswarenfabrikanten van ondergeschikte betekenis en veel kleiner dan bij de vleesgroothandelaren. Verder was de parallel-handel in hoofdzaak geconcentreerd bij de grote bedrijven; dit laatste in tegenstelling tot de situatie bij de vleesgroothandelaren.

§ 3. De vleeswaren en vleesconserven

Vlees als grondstof voor de industriële vleeswaren- en vleesconservenbereiding.

Op grond van de verzamelde gegevens kon worden berekend dat bij benadering 156 000 ton varkensvlees (op basis vlees zonder been) werd verwerkt tot vleeswaren en vleesconserven. Dat is ongeveer driekwart van de totale hoeveelheid vlees die door de vleeswarenfabrikanten werd verwerkt. Immers behalve varkensvlees werden in 1970 nog verwerkt:

1) Zie ook blz.: 31

20 000 ton rundvlees, 250 ton kalfsvlees, 1 430 ton overig vlees en 23 000 ton eetbare afvallen.

Soorten vleeswaren en producerende bedrijven

In tabel 19 is de opbouw weergegeven van het vleeswaren- en vleesconservenpakket dat in 1970 werd geproduceerd en afgezet; ook de aantallen bedrijven betrokken bij de afzet van de onderscheiden groepen van produkten worden vermeld.

T.a.v. de betrokken bedrijven zijn er uiteraard nogal wat dubbeltellingen.

Tabel 19. Verkochte hoeveelheden vleeswaren en vleesconserven en de betrokken ondernemingen

	Bedrijven		Omzet vleesw. en -conserven		Gem. omzet per bedrijf
	Aantal	%	Tonnen	%	
Totale verkopen	104	100	254 000	100	2 443 ton
waarvan:					
VLEESWAREN (niet in blik of glas)			113 000	44,5	
- worsten < 300 gram	62	60	28 000	11	459 ton
- worsten ≥ 300 gram	67	64	32 000	13	480 ton
- hammen	64	62	19 000	7	290 ton
- overige produkten	72	69	28 000	11	388 ton
- vleeswaren vacuüm gesneden	19	18	6 000	2	326 ton
VLEESCONSERVEN			136 000	53,5	
- niet-verkleind	31	30	63 000	25	2 036 ton
- verkleind	47	45	73 000	29	1 541 ton
OVERIGE PRODUKTEN	6	6	5 000	2	858 ton

Toelichting:

Zoals uit de tabel blijkt is een onderscheid gemaakt in een drietal hoofdgroepen t.w.:

- vleeswaren (niet in blik of glas) d.w.z. de rauwe en gepasteuriseerde vleeswaren;
 - a. worsten < 300 gram zoals droge worsten, gekookte worstsoorten, rookworsten, knak- en borrelworsten;
 - b. worsten > 300 gram zoals veel van de hierboven genoemde worsten en verder: bloedworstsoorten, leverworstsoorten;
 - c. hammen waaronder achterhammen en schouderhammen;
 - d. overige vleeswaren zoals speksoorten (bacon en magere spek) en rookvlees;
 - e. vleeswaren vacuüm gesneden, dit betreft alle vleeswaren die in gesneden vorm en in vacuüm consumentenverpakking werden verkocht.

- vleesconserven m.a.w. in blik of glas verpakte produkten;
 - a. de niet verkleinde produkten waaronder hammen en schouders;
 - b. de verkleinde produkten zoals luncheon meat, gebraden gehakt, knak- en borrelworsten.
- overige produkten waaronder maaltijden, ragout, vlees in jus e.d.

De structuur van de afzet van vleeswaren en vleesconserven

Door sommering van de verkopen der afzonderlijke ondernemingen is het verkooppatroon verkregen zoals in tabel 20 weergegeven. (Zie blz.40)

Uit deze gegevens blijkt dat de exporten een belangrijk afzetkanaal vormden voor de vleeswarenfabrikanten. Vermeldenswaard is dat met name de vleesconserven werden afgezet aan buitenlandse afnemers; de vleeswaren niet in blik of glas vonden hun bestemming in hoofdzaak bij binnenlandse afnemers. Aan de vleeswarengroothandel werden vooral de grotere worstsoorten, hammen en speksoorten verkocht; deze produkten werden relatief gezien ook veel rechtstreeks aan slagers verkocht.

De kleinere worsten gingen relatief veel naar nieuwe distributievormen (grootwinkelbedrijven, supermarkten e.d.). Uit de omstandigheid dat bovendien nogal wat kleinere worsten werden afgezet aan levensmiddelengrossiers (Spar, VEGÉ, e.d.) mag worden opgemerkt dat via dit kanaal nog een extra hoeveelheid bij algemene levensmiddelenbedrijven terecht komt.

De vacuum gesneden produkten werden hoofdzakelijk rechtstreeks aan de detailhandel verkocht waarbij het aandeel van de nieuwe distributievormen overheerst. Opmerkelijk is dat toch nog 30% aan slagerijen werd verkocht.

Soepen

In 1970 was een klein aantal vleeswarenfabrieken betrokken bij de productie en afzet van soepen met vlees in blik of glas. De totale productie en afzet bedroeg ca. 55 000 ton waarvan ongeveer 37% werd geëxporteerd en 63% werd verkocht aan binnenlandse afnemerscategorieën met een zwaar accent op de verkopen door de producerende bedrijven rechtstreeks aan slagerswinkels.

§ 4. Functies van de vleeswarenfabrikanten

Een beknopte weergave van de functies van de vleeswarenfabrikanten in het doorstromingsproces ziet er als volgt uit. Het betreft een groep van 104 bedrijven hiervan zijn er 18 die zelf de slachtvarkens aankopen, slachten en hetzij het vlees als grondstof gebruiken voor de bereiding van vleeswaren, hetzij het varkensvlees als zodanig doorverkopen. De vleeswarenfabrikanten kochten ca. 60% van de 8,8 mlj. slachtvarkens die in 1970 beschikbaar kwamen. De aankopen van de slachtvarkens liepen voor slechts een kwart via varkenshandelaren cq -commissiionairs.

46 Tabel 20. Het afzetpatroon van vleeswaren en vleesconserven door vleeswarenfabrikanten

	Totaal		Vleeswaren niet in blik of glas				Vleesconserven		Ov. prod.
	100%	100%	worsten < 300 gr.	ham- men ≥ 300 gr.	overige gesneden	vacuum verkleind	net- ver- kleind	100%	
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
waarvan aan:									
vleesw.groothandel	16	19	27	44	34	5	4	10	-
levensm.grossier	10	28	10	5	9	1	-	14	16
grootw.bedr.,super- markten e.d.	15	36	22	16	16	63	2	12	5
slagers	16	15	39	25	17	30	4	7	53
grootverbr. en con- sumenten	0,5	1	1	1	1	.	.	.	3
buitenl. afnemers	42,5	1	1	9	23	1	90	57	23

Er zijn in totaal 59 vleeswarenfabrikanten die zich bezig houden met de groothandel in varkensvlees. Sommering van de verkochte hoeveelheden varkensvlees leverde een kwantum op van 285 000 ton. De functie die de vleeswarenfabrikanten bij de afzet van deze hoeveelheid vervullen, zijn (naar analogie van de vleesgroothandelaren):

- exporthandel: 50%
- verzendgroothandel: 25%
- grossierderij: 25%

De handel in parallelprodukten was met 12% van de totale vleesverkoop bij de vleeswarenfabrikanten van ondergeschikte betekenis.

De industriële vleeswarenbereiding werd verzorgd door 104 bedrijven die een totale produktie en afzet hadden van 254 000 ton gereed produkt d.i. rekening houdend met ambachtelijke vleeswarenbereiding door slagers en importeurs ongeveer drie kwart van de totale hoeveelheid die in 1970 beschikbaar kwam. T.a.v. de afzet van de industrieel bereide vleeswaren vervullen de vleeswarenfabrikanten de volgende functies:

- exporthandel 42%
- verzendgroothandel (afzet aan "gespecialiseerde" vleeswarengroothandelaren en levensmiddelen-grossiers) 26%
- grossierderij (verkoop aan detailhandel en grootverbruikers) 32%.

HOOFDSTUK VI

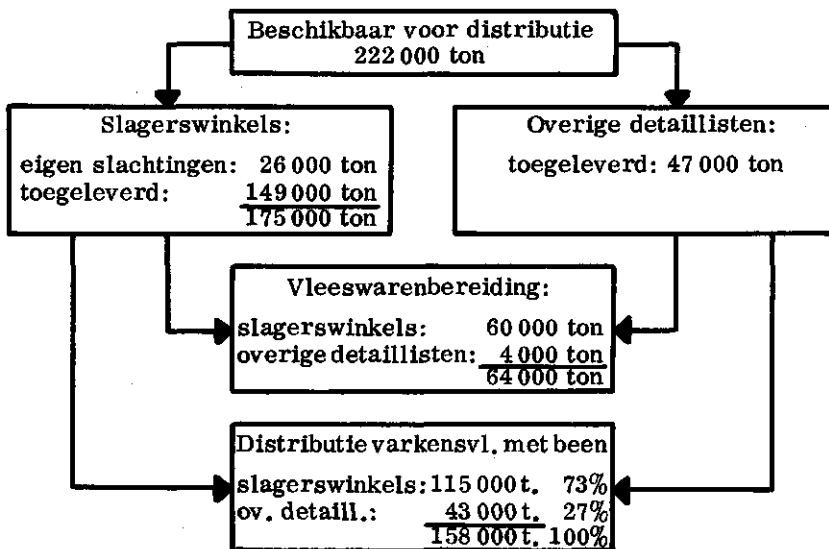
De belangrijkste groepen van afnemers van varkensvlees en vleeswaren

§ 1. De detailhandel

De betekenis van de detailhandel voor varkensvlees

De detailhandelsbedrijven d.w.z. traditionele slagerswinkels en de meer algemene levensmiddelenbranche zoals grootwinkelbedrijven, vrijwillige filiaalbedrijven, supermarkten, kruideniers en zuivelwinkels verzorgen met elkaar de binnenlandse voorziening met varkensvlees. De totale hoeveelheid varkensvlees die in 1970 via deze bedrijfstak werd gedistribueerd, bedroeg 220 000 ton waarvan ongeveer 12% beschikbaar kwam uit de door slagers zelfgeslachte varkens. De overige 88% werd toegeleverd door de vleesgroothandel (groothandelaren en vleeswarenfabrikanten).

Figuur 4. Benadering van de varkensvleesdistributie via de detailhandel in hoeveelheden vlees met been

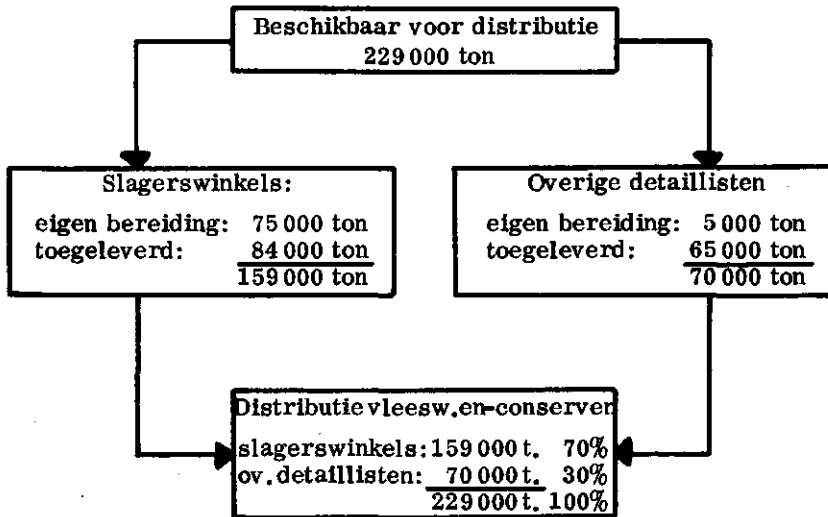
Bron: LEI-Marktstructuuronderzoek en De Vleeswarenbereiding door slagersbedrijven in 1970. Ministerie van Landbouw en Visserij.

Deze 222 000 ton werd niet in z'n geheel doorverkocht aan consumenten en grootverbruikers. In de eerste plaats zij erop gewezen dat door uitbenen nogal wat gewichtsverliezen optreden. Belangrijker nog is echter de hoeveelheid varkensvlees die vooral door de traditionele slagerswinkels wordt verwerkt tot vleeswaren. Een zeer globale indicatie van de betekenis van traditionele slagerswinkels en van de overige detailhandelsbedrijven voor de binnenlandse distributie van varkensvlees aan de consumptiehuishoudingen geeft fig. 4.

De betekenis van de detailhandel voor vleeswaren

Ook de vleeswaren en vleesconserven werden in het buitenland vrijwel in hun totaliteit gedistribueerd via de detaillisten en vandaar naar de consumptiehuishoudingen. In fig. 5 wordt aangegeven van welke betekenis de twee onderscheiden groepen van detaillisten zijn voor de distributie van de vleeswaren en vleesconserven.

Figuur 5. Benadering van de vleeswaren- en conservendistributie via de detailhandel in hoeveelheden gereed product

De cijfermatige gegevens in dit overzicht rusten o.m. op de volgende veronderstellingen die tegelijkertijd aantonen dat hier slechts sprake is van een benadering van de realiteit waarbij nog kan worden aangetekend dat als gevolg van die veronderstellingen het aandeel van de slagerswinkels vermoedelijk een maximale schatting is.

Aangezien de levensmiddelen-grossiers, de (gespecialiseerde) vleeswarengroothandelaren alsmede de grootwinkelbedrijven en de vrijwillige filiaalorganisaties niet in de enquête waren opgenomen, moesten een aantal veronderstellingen worden gemaakt t.a.v. hun betrokkenheid bij de vleeswarendistributie. Ten aanzien van de levensmiddelen-grossiers is verondersteld dat deze bedrijven hun verkopen uitsluitend richten op de groep "overige detaillisten" d.w.z. algemene levensmiddelenbedrijven, supermarkten e.d. met betrekking tot de (gespecialiseerde) vleeswarengroothandel is ervan uitgegaan dat deze bedrijven hun verkopen geheel en al richten op de slagerswinkels. Deze veronderstelling is vermoedelijk niet helemaal overeenkomstig de realiteit. Aanvullende informatie is evenwel niet voorhanden.

Grootwinkelbedrijven en vrijwillige filiaalorganisaties worden geacht zelf geen vleeswaren te importeren.

§ 2. De exporten 1)

De buitenlandse afnemers van varkensvlees

De totale export van varkensvlees door vleesgroothandelaren en vleeswarenfabrikanten bedroeg in 1970 bijna 213 000 ton waarvan een derde door de vleesgroothandelaren en twee derde door de vleeswarenfabrikanten. De geëxporteerde hoeveelheden bestonden voor:

- 56% uit helften;
- 31% deelstukken met been;
- 13% deelstukken zonder been.

De bestemmingslanden van het geëxporteerde varkensvlees waren als volgt:

West-Duitsland	29%
België	3%
Frankrijk	41%
Italië	<u>23%</u>
Totaal EEG	96%
Niet EEG	<u>4%</u>
Totaal export	100%

1) Bron voor de verdeling van de exporten over landen-P.V.V.

De buitenlandse afnemers van vleeswaren en -conserven

De export van vleeswaren en vleeswarenconserven (119 000 ton) was in 1970 als volgt over de afnemerslanden verdeeld:

Totaal EEG	22%
Rest Europa	32%
w.o. Ver.Koninkrijk (26%)	
Azië	8%
Afrika	2%
Noord- en Zuid-Amerika	36%
w.o. V.S. (33%)	<hr/>
Totaal export	100%

Uit deze cijfers blijkt dat de richting van de export van vleeswaren en vleeswarenconserven sterk afwijkt van die van varkensvlees. Terwijl de export van varkensvlees nagenoeg geheel gaat naar andere lidstaten van de E.G., is de uitvoer van vleeswaren en -conserven voor een groot deel bestemd voor derde landen.

BIJLAGE I

De nauwkeurigheid en representativiteit van de resultaten (zie ook het hierna volgende overzicht met enkele uitkomsten en hun relatieve standaardfouten).

Nauwkeurigheid

Doordat gewerkt is met een steekproef geven de gevonden hoeveelheden niet exact de werkelijkheid weer, doch zijn de best mogelijke schatting van de werkelijkheid. De schatting op grond van de steekproefuitkomsten is behept met een zekere mate van statistische onnauwkeurigheid. Een maatstaf daarvoor is de relatieve standaardfout. In het overzicht zijn deze relatieve standaardfouten voor een aantal uitkomsten vermeld. Met een zekerheid van 65, 95 of 99 % mag worden aangenomen, dat de werkelijkheid niet meer dan resp. 1 x, 2x of 3x de relatieve standaardfout zal afwijken van de uit de steekproef berekende schatting. Meestal wordt gewerkt met een zekerheid van 95%, dus de berekende cijfers plus en min 2x de relatieve standaardfout.

Representativiteit

De wijze van steekproeftrekken, ni aselekt en gestratificeerd naar produkten en/of grootteklassen rechtvaardigt de veronderstelling, dat een representatief beeld van de afzetstructuur van varkens, varkensvlees en vleeswaren is verkregen. Te meer daar de non response gering was 1). Deze indruk wordt bevestigd als we een aantal steekproefuitkomsten vergelijken met andere bekende gegevens.

Volgens de steekproef werden in 1970 ruim 8,8 miljoen slachtvarkens (incl. slachtzeugen en -beren) in Nederland geproduceerd. Ook het Produktschap voor Vee en Vlees (PVV) geeft op, dat in 1970 ruim 8,8 miljoen slachtvarkens werden geproduceerd.

In 1970 werd in Nederland volgens de steekproef ca 705 000 ton varkensvlees met been (incl. afsnijvet) geproduceerd en werd 156 000 ton varkensvlees zonder been verwerkt in vleeswaren. Volgens het PVV bedroeg de totale binnenlandse varkensvleesproduktie in 1970 ca 701 000 ton vlees met been (incl. afsnijvet). Het CBS geeft op, dat in dat jaar ruim 154 000 ton varkensvlees zonder been werd verwerkt in vleeswaren.

Gezien de geringe afwijkingen van de steekproef uitkomsten t.a.v. andere gegevens is er geen reden aan te nemen, dat deze afwijkingen de representativiteit van de in dit rapport verstrekte onderzoekingsresultaten in ongunstige zin hebben beïnvloed.

1) De non response van de steekproef bij varkenshandelaren bedroeg 15,6 %. Bij veevoerleveranciers bedroeg de non response 6,2%, bij vleesgroothandelaren 17,5 % en bij vleeswarenfabrikanten 13,5%.

BIJLAGE I (vervolg)

Enkele uitkomsten met hun relatieve standaardfouten.

	Betrokken bedrijven		Aantal dieren resp. tonnen vlees en vleeswaren	
	Aantal	rel. stand.fout in %	Aantal resp. tonnen (x 1000)	rel. stand.fout in %
Veehandelaren				
Totale biggenomzet	905	-	2 873	9,15
Afkomstig van cat.leveranciers				
- varkensfokkers	875	1,78	2 390	9,08
Bestemd voor cat.afnemers				
- varkensmesters	900	3,16	1 923	9,58
In commissie verhandeld	527	7,29	1 240	15,30
Totale slachtvarkensomzet	1 058	-	3 943	6,75
Afkomstig van cat.leveranciers				
- varkensmesters	981	1,47	3 515	7,51
Bestemd voor cat.afnemers				
- vleeswarenfabrikanten	449	8,25	1 685	15,85
- vleesgroothandelaren	570	7,70	1 950	14,77
In commissie verhandeld	857	3,62	3 106	10,40
Vleesgroothandelaren				
Totale slachtvarkensaankoop	216	-	3 565	9,86
Afkomstig van cat.leveranciers				
- veehandelaren	149	8,01	1 912	20,87
Bestemd voor cat.afnemers				
- geslacht	216	-	3 226	8,64
Totale varkensvleesverkoop	296	-	316	21,22
Bestemd voor cat.afnemers				
- slagers (incl.slagers inkoop combinaties)	254	10,40	93	19,59
Afzet naar verkoopvorm				
- helften	184	16,60	75	22,89
Vleeswarenfabrikanten				
Totale slachtvarkensomzet	18	-	5 370	7
Afkomstig van cat.leveranciers				
- veehandelaren	12	5,11	1 302	9,89
Bestemd voor cat.afnemers				
- geslacht	18	1,79	4 825	8,01
Totale varkensvleesverkoop	59	-	285	15,45
Bestemd voor cat. afnemers				
- buitenlandse afnemers	19	15,71	144	20,12
- slagers (incl.slagers inkoop combinaties)	38	11,71	51	28,38
Totale vleeswarenverkoop	104	-	254	13,49
Bestemd voor cat.afnemers				
- slagers (incl.slagers inkoop combinaties)	77	8,64	41	15,35
- buitenlandse afnemers	45	11,04	108	16,71
Afzet naar soort				
- verse vleeswaren(niet in blik of glas verpakt)	95	6,68	113	10,29
- vleesconserven	47	11,07	136	16,10